

Pædagogisk læreplan 2015/2017

Engelsby-Tarup

Børnehaven

Adresser, telefon, åbningstider og normering

Engelsby Børnehave:

Blev oprettet den 29. August 1950 under navnet Margrethe Gudme Hjemmet.

Adresse er: Neuer Weg 9
24943 Flensborg

Telefon: 0461/65530

Åbningstider: Mandag – fredag: 7:15 – 15:15

Lukketider: 2015/2017

	<u>første ferie dag</u>	<u>sidste ferie dag</u>
<u>Jul 2015</u>	22.12.15	01.01.16
<u>Sommer 2016</u>	01.08.16	23.08.16
<u>Jul 2016</u>	23.12.16	30.12.16

Børnenormeringen er på 50 børn, p. t. 36 børn i børnehavegruppen, som er fra 3 år til 6 år og 10 børn i vuggestueafdelingen (oprettet oktober 2006), fra 6 måneder til 3,5 år. Børnene er fordelt på 3 stuer med henholdsvis ”Ønskeøen” 19, ”Trolde” 17 og ”Frøerne” 10.

Vi har integreret vuggestueafdelingen på en sådan måde, at der er tæt samarbejde mellem ”Troldeungerne” og ”Frøerne” på stueetagen.

Børnene bliver ofte delt i mindre grupper i forbindelse med aktiviteter. Således kan vi tilgodese børnenes interesser og behov, og samtidigt varetage de praktiske opgaver.

Personalenormeringen er p.t. på i alt 9 medarbejdere, fordelt med 1 daginstitutionsleder, 1 afdelingsleder (deltid), 3 pædagoger (heraf 2 på deltid) og 4 pædagogmedhjælpere (3 på deltid), 1 rengøringsassistent (på deltid) og en pedel (på deltid).

Der er således mindst en pædagog og en medhjælper på hver enkelt stue.

Personalet består af følgende medarbejdere:

Daginstitutionsleder Torsten Schönhoff 37 timer

(Engelsby/Tarup)

”Ønskeøen” (børn i alderen 4 op til 7 år)

Pædagog, Hanne Suttmann 37 timer

Medhjælper, Nicole Gniosdorz 32 timer

Pædagog Henriette Lützen 20 timer

”Troldene” (børn i alderen fra 3 op til 5 år)

Pædagog Nina Brehm-Hoeg 37 timer

Medhjælper Doris Frerks 33 timer

Pædagog Henriette Lützen 11 timer

”Frøerne” (børn i alderen fra 6 mdr. op til 3,5 år)

Afdelingsleder Jette Dethlefsen 30 timer

Medhjælper Hanna Meyer – Berkenkamp 33 timer

Medhjælper Annedore Lassen 38,5 timer

Børnehavens Samarbejdsråd sept. 2015/2016

Formand: Forældrerepræsentant Mette Lorenzen

Forældrerepræsentant Peer Petersen

Forældrerepræsentant Therese Sonntag

Suppleanter: 1. Forældrerepræsentant Mona Harms

2. Forældrerepræsentant Kristin Jacobsen

Repræsentanter for børnehaven:

Repræsentant for pædagogerne	Afdelingsleder (pr.1.10.15)	Jette Dethlefsen
Repræsentant for medhjælperne	Medhjælper	Annedore Lassen
Sekretær	Daginstitutionsleder	Torsten Schönhoff

Tarup Børnehavn:

Oprettet 1998 i den tidligere danske Tarup Skole

Adresse er: Taruper Haupstr. 53
24943 Flensborg

Telefon: 0461/64593

Åbningstider: Mandag – fredag: 7:15 – 15:15

Lukketider: 2015/2017

	<u>første ferie dag</u>	<u>sidste ferie dag</u>
<u>Jul 2015</u>	22.12.15	01.01.16
<u>Sommer 2016</u>	01.08.16	23.08.16
<u>Jul 2016</u>	23.12.16	30.12.16

Børnenormeringen er på 20 børn, p.t. 19 børn i alderen fra 3 år til 6 år

Personalenormeringen er p. t. på 3 medarbejder, fordelt på 1 afdelingsleder, 1 pædagog (deltid) og 1 medhjælper

Personalet består af følgende medarbejdere:

Daginstitutionsleder	Torsten Schönhoff	37	timer
(Tarup/Engelsby)			
Afdelingsleder	Angela Sawatzki	37	timer
Pædagog	Else Poignèe	30	timer
Medhjælper	Ursula Vollertsen	38,5	timer

Børnehavens Samarbejdsråd sept. 2015/2016

Formand:	Forældrerepræsentant	Sandie Kählig
	Forældrerepræsentant	Sina Terlezie
	Forældrerepræsentant	Annika Mahmood
Suppleanter:	1. Forældrerepræsentant	Jesper Mille
	2. Forældrerepræsentant	Assya Krüger

Repræsentanter for børnehaven:

Angela Sawatzki, afdelingsleder, repræsentant for pædagogerne

Ursula Vollertsen, medhjælper, repræsentant for medhjælperne

Torsten Schönhoff, leder, sekretær

Når barnet starter i vuggestuen/børnehaven:

Inden barnet starter i vuggestuen/børnehaven, har forældrene og personalet et møde, hvor vi kommer ind på, hvordan netop deres barns overgang til institutionslivet bliver bedst.

Det er altid en fordel, hvis en af forældrene har tid til at være sammen med barnet i det første stykke tid i vuggestuen/børnehaven. Hvordan forløbet skal være, aftaler vi ved den første samtale og hen ad vejen.

Alle børn har en primær kontaktperson blandt personalet, der især i opstarten vil være meget sammen med barnet. Således bliver barnet tryk ved vuggestuen/børnehaven samt de andre børn og voksne. Efter ca. 4 uger afholder pædagogen en samtale med forældrene, hvor der tales om, hvordan barnet har det i institutionen med personalet, med børnene og med sig selv.

*Institutionen sørger i samarbejde med forældrene for, at børn der starter i vuggestueafdelingen og **ikke har bopæl i børnehavens distrikt**, bliver noteret på indskrivningslisten af en anden børnehave, tilknyttet Dansk Skoleforening for Sydslesvig, i Flensborg by. I håb om, at barnet kan starte i en børnehave, i hvilket distrikt det har sin bopæl, når det fylder 3 år.*

Husk når barnet starter, er det vigtigt, at barnet har praktisk tøj med i institutionen. Det skal være tøj, der kan tåle at blive beskidt. Børnene skal kunne komme ud at lege hver dag. Ved praktisk tøj forstår vi tøj der passer til årstiderne og vejret:

Sommertøj og sandaler til varme sommerdage, regntøj og gummistøvler til våde dage og når det sner og det er rigtigt koldt, skal barnet have flyverdragt, varme støvler, hue og vanter med.

Opslag/ Informationsbog i garderoberne:

Personalet bruger forskellige former af opslag til at informere forældrene i forhold til det, børnene har lavet i løbet af dagen. I Tarup Børnehave ligger/står der en informationsbog i vindueskarmen og en dokumentationstavle i garderoben. I Engelsby er der opslag på dørkarmene foran stuerne.

På opslagstavlerne over barnets garderobe, vil der være beskeder til de enkelte forældre (månedspan, kvitteringer, indbydelser til forældreaften, -kaffe, familieudflugter, lægeundersøgelse, samarbejdsrådsmøde med mere).

Opslagstavlerne i gangen bliver brugt til almene informationer, dokumentation af projekter, aktiviteter og revy af ugen.

Indledning

Dansk Skoleforening for Sydslesvig har besluttet, at der skal indføres pædagogiske læreplaner i de sydslesvigske børnehaver. Hver børnehave skal have udarbejdet et individuelt eksemplar som opdateres hvert andet år.

I forlængelse af PISA-studierne og erkendelserne af den nyere forskning af børns læring, er man både i Tyskland og Danmark blevet mere opmærksom på børns læring i daginstitutionerne. Det viser sig, at grundlæggende færdigheder til senere læring allerede lægges i børnehave alderen.

For at kunne sikre børns udvikling og læring, har man i Danmark udarbejdet pædagogiske læreplaner og tilsvarende i Tyskland "Bildungsauftrag von Kindertagesstätten", der skal være med til at sikre og udvikle den pædagogiske kvalitet i den enkelte institution. Læring skal i denne sammenhæng dog ikke ses som en form for undervisning, men at der i dagtilbuddene skabes rummelige læringsmiljøer, hvor der er lydhørhed overfor børns nysgerrighed.

Citat: *"Læringen sker både gennem spontane oplevelser og leg, samt ved at den voksne skaber eller understøtter situationer, der giver børnene mulighed for fornyelse, fordybelse, forandring og erfaring."*¹

---

¹ "Leg og lær" en guide til pædagogiske læreplaner, udgivet af Ministeriet for Familie- og forbrugeranliggender, side 6, linje 6-9

Enhver pædagogisk læreplan skal behandle 6 temaer.

- Barnets alsidige personlige udvikling
- Sociale kompetencer
- Sprog
- Krop og bevægelse
- Natur og naturfænomener
- Kulturelle udtryksformer og værdier

Målene i de forskellige temaer i den pædagogiske læreplan skal udarbejdes under hensyntagen til institutionens geografiske placering, fysiske muligheder, børnegruppens sammensætning såsom alder og forskellig sproglig forudsætning.

Vi har valgt at skrive en pædagogisk læreplan der er gældende for børnehaverne og vuggestuen. Vi er meget vel bevidste om, at der er stor aldersforskel og stor forskel på børnenes udvikling. Vi mener dog, at det er muligt at have en fælles målsætning for hele institutionen, men selve tilrettelæggelsen af det pædagogiske arbejde vil i allerhøjeste grad være afhængigt af børnenes alder/udvikling.

Her støtter vi os til den amerikanske psykolog Jerome Seymour Bruner, der især har beskæftiget sig med tænkningsens psykologi og psykologiens anvendelse indenfor undervisningen og uddannelsen.

*Citat: ”Bruner hævder, at det er muligt at undervise ethvert barn på et hvilket som helst alderstrin i ethvert vidensområde på en intellektuel måde. Kunsten er at finde fremstillingsformer og eksempler, der svarer til barnets (elevens) udviklingstrin. Herved bliver der tale om en **spiralformet læreproces**, hvor der vendes tilbage til de samme forhold på nye måder i takt med barnets udvikling.”²*

I f.eks. arbejdet med konfliktløsninger, kan børnene så at sige på baggrund af deres tidligere erfaringer og viden opdage nyere og mere avancerede løsninger. I takt med deres udvikling og forståelse, udvides barnets verden ved selv at erobre denne, idet det opdager og forstår tingene på en ny og anderledes måde end hidtil.³

I vores institutioner er vi positive indstillet overfor læreplanen, da den er med til at sikre kvaliteten i vores pædagogiske praksis, gennem målrettet planlægning af det pædagogiske arbejde, dokumentation og evaluering i personalegruppen.

---

²<http://laerer.aarhusakademi.dk/aarh/intranet/fagene/Biologi/Roholt/1%E6ringsteorier/brune.htm>

³Refereret til bogen ”At forstå børns tanker” af Doverborg, Elisabet og Pramling Samuelsson, Ingrid

Vores pædagogiske læreplan er således opbygget, at vi først gør rede for vores værdigrundlag, som vi arbejder ud fra. Dernæst kommer vi ind på en nærmere beskrivelse af vores overordnede pædagogiske målsætninger, som så efterfølges af de seks temaer, der uddyber vores pædagogiske arbejde. Hvert af de seks temaer bliver indledt med en teoretisk baggrund, som vi lægger til grund for vores pædagogiske arbejde. Dernæst konkretiserer vi vores mål, metoder og dokumentations form i det enkelte tema. Herefter kommer vi kort ind på, hvordan vi forholder os og arbejder med børn der har særlige behov. Afsluttende fastlægger vi, hvordan og hvornår vi vil og skal evaluere på vores pædagogiske læreplan.

Værdigrundlag

Børnehavernes værdigrundlag har sit udgangspunkt i Dansk Skoleforening for Sydslesvig formålsparagraf § 3, der beskriver foreningens opgaver, i retningslinjerne for arbejdet i foreningens børnehaver, Dansk Skoleforening for Sydslesvigs overordnede målsætning for pædagogiske læreplaner samt bekendtgørelsen om Pædagogiske Læreplaner. Målene og værdierne i førnævnt skal implementeres i vores teoretiske og praktiske arbejde.

Børnehaverne vil arbejde for en anerkendende relation. Personalet mener det er vigtigt at være eller blive bevidst om, at menneskets værdi afgøres af dets eksistens og at det ikke er et resultat af dette menneskets egenskaber og præstationer. Anerkendelse kommer til udtryk gennem en grundlæggende holdning af ligeværd og respekt, hvilket hænger nøje sammen med værdier, som må være integreret i hele personligheden. Det er en værdi eller et mål man arbejder for og ikke en metode man bruger til at opnå visse ting.⁴ Denne grundlæggende holdning af ligeværd og respekt kan udtrykkes på flere måder. Vi går i dialog med det enkelte barn og skaber rum for medindflydelse, så barnet får mulighed for, at følge dets interesser og for at opleve sig som værdifulde deltagere i /medskabere af deres egen dagligdag og socialt fællesskab. Vi anser det for vigtigt og væsentlig, at børnene udvikles til unikke personer, med hver deres egen personlighed, men samtidigt også lærer at indgå i sociale kontekster med fælles sociale spilleregler og normer. Så vores pædagogiske praksis er præget af to fokuspunkter. På den ene side **barnet**, der udvikler sig som et stærkt individ og på den anden side **fællesskabet**, der skabes af individer, men som kræver at man holder sig til fælles beslutninger, regler, værdier og normer. I vores pædagogiske praksis kommer det som eksempel til udtryk gennem spontane aktiviteter, der tager udgangspunkt i barnets interesser og planlagte fælles aktiviteter der f.eks. forudsætter et samarbejde så det lykkes. (Trække på hinandens ressourcer, såvel børnene som voksne iblandt).

---

⁴ Refereret til artiklen ”Voksnes definitionsmagt og børns selvopfattelse” af Berit Bae, social kritik 47/96

Vores pædagogik er inspireret af Howard Gardners teori om de mange intelligenser. Teorien bygger på, at alle mennesker har evner for noget og at mennesker vokser gennem deres styrkesider/ressourcer. Teorien åbner op for, at vi tager afsæt i børnenes behov og styrkesider og vil dermed være med til at børnene udvikler et positivt forhold til egne ressourcer. Desuden skal ”husets” pædagogik være med til at sikre barnets mange udviklingsområder, arbejde med den enkeltes kompetencer og personlige udtryksformer, så barnet udvikler et godt selvværd.

Pædagogiske målsætninger

Barnet opleves som kompetent, nysgerrigt og klar til udvikling. Barnets udvikling forstår vi som en helhed, hvor sproget, følelser, fantasi, sociale og kropslige færdigheder nøje hænger sammen. Det er væsentlig, at barnet er aktør i egen læring. Det foregår i samspil med voksne, der giver muligheder og skaber rum til udvikling/læring. Citat: ”*Hilf mir, es selbst zu tun!*”⁵

Et barn har mange sprog, forskellige kompetencer, hvor udviklingens mangfoldighed er stor. Derfor indebærer vores pædagogiske arbejde en ideologi om, at *sikre så mange udviklingsområder hos barnet som muligt.*

Vi lægger stor vægt på barnets *sprog/sproglige udvikling*, da vores opgave som børnehaver handler om at forberede børnene til at komme i dansk skole. *Et mål er, at barnet lærer at tale og forstå det danske sprog, så det kan undervises på dansk i skolen* (udddybes i afsnittet om sprog under de 6 læringstemaer).

Via planlagte og spontane aktiviteter/projekter arbejder vi også med barnets kreative, musiske og kropslige sider – barnets forskellige sprog. *Et mål er at arbejde med så mange af barnets sprog som muligt.*

Barnets selvstændighed, selvværd og evne til at indgå i nære relationer er vigtige færdigheder og forudsætninger for at klare de krav og forventninger barnet senere i livet vil møde. Barnet skal være rustet til den videre udvikling, når det går ud af vores institution. I vuggestuen forberedes barnet til at komme i børnehave og i børnehaven er det *et mål at gøre børnene skoleparat.*

For at skabe plads til det enkelte barns individuelle udvikling og sociale kompetencer, arbejder vi primært i vores aldersopdelte basis grupper. Vi arbejder individuelt, i små grupper, større grupper men også på tværs af basis grupperne. Det kræver et tæt og åbent samarbejde blandt personalet og voksne der er fleksible, men åbner op for at kunne sikre det enkelte barns behov og nærmeste udviklingstrin.

De 6 temaer

---

⁵ Ingeborg Waldschmidt, Maria Montessori – Leben und Werk, side 41, linje 26-27

Tema 1 Barnets alsidige personlige udvikling

Et barns personlige kompetencer dannes i relation til familien, andre børn og voksne i dagtilbuddet, hvor barnet tilbringer sin dagligdag. Kompetence er endnu et ret nyt ord i psykologisk og pædagogisk sammenhæng og har dermed en løs definition, som

Pernille Hviid påpeger i sin artikel ”Barnets personlige udvikling”. I psykologisk pædagogisk ordbog er kompetence defineret som følgende. Citat: ”•*erfaring*, •*egenskab*, •*holdninger*, *viden*, *kundskab*, *færdighed*; *evnen til at udføre en opgave*; *klare krav i fx en social situation (social kompetence)*....”⁶

Mere konkret og tydeligt er den svenske professor Per-Erik Ellströms definition. Han definerer nemlig kompetence således:

*”Med kompetence forstås et individs potentielle handlingsform i relation til en bestemt opgave, situation eller kontekst”*⁷

Denne definition arbejder personalet ud fra. At kunne forstå sine følelser, udvise indlevelse overfor andre (empati), forstå andres tale og handlinger, er personlige kompetencer. Den personlige kompetence rummer endvidere, at kunne acceptere en situation, udtrykke sin vrede, sætte grænser eller være tilfreds med tilværelsen og hvile i sig selv (godt selvværd).

Det pædagogiske arbejde med en alsidig personlighedsudvikling vil altid være bundet til mindst et af de andre pædagogiske temaer. Barnets evner til f.eks. at bygge en vejbane eller tegne en drage, er kreative elementer af de personlige kompetencer. Derudover mener vi, at det er svært at adskille de ”personlige” og ”sociale” kompetencer, som der gøres i lovtæksten om pædagogiske læreplaner. Findes der kompetencer der er upersonlige?⁸ I vores institution er vi enige om, at det er umuligt at adskille den personlige kompetence fra f.eks. den sociale, men at man i forskellige aktiviteter kan rette fokus på den personlige kompetence. For at kunne arbejde målrettet og pædagogisk med personlighedsudviklingen, skal der lægges vægt på personlighedsudviklende processer hvor andre temaer/kompetencer tages i anvendelse.

MÅL: (Hvad skal barnet lære/kunne indenfor dette tema)

Børnene skal have plads til at udfolde sig som selvstændige stærke og alsidige personer der selv kan tage initiativ. De skal lære at forstå deres følelser, give udtryk for egne behov og tilgodese andres behov.

Børnene skal få mulighed for at opleve sig som værdifulde deltagere i og medskabere af deres egen dagligdag og socialt fællesskab. Her igennem have en fornemmelse af, at hverdagen er meningsfyldt/giver mening. (Antonovsky)

⁶Mogens Hansen, Poul Thomsen og Ole Varming, ”Psykologisk pædagogisk ordbog”, side 233, linje 8-11

⁷Ellström 1997 side 22

⁸Refereret til artiklerne fra Ekspertgruppen ”Barnets alsidige personlige udvikling” af Pernille Hviid

Børnene skal lære at respektere menneskernes forskellighed.

METODE: (Hvordan vil vi opnå vores mål?)

De voksne skal anerkende og se barnet, som den person det er - ved at tage hensyn til barnets individuelle behov.

Skabe ro i og omkring grupperne og arbejde i små grupper.

Gennem rutiner/faste tidspunkter skabe genkendelighed og derved tryghed i dagligdagen (især i vuggestuen).

Organisere institutionens/gruppens fysiske og pædagogiske rammer.

De voksne skal være åbne for spontane aktiviteter, der udspringer fra børnenes behov eller noget de er meget optaget af.

Barnet har lov til at vise følelser, som de voksne skal være opmærksom på og sætte ord på dem.

DOKUMENTATION/EVALUERING: (Hvordan vil vi dokumentere vores praksis?)

Barnets børnehaveforløb bliver dokumenteret i deres "egen" mappe, i form af billeder, skrift og tegninger fra børnene.

Hver stue har sin egen dokumentations bog, der er lukket og indeholder dokumentationer, evaluering af aktiviteter samt beskrivelser og iagttagelser af børnene, som danner grundlaget til evaluering og beskrivelse af barnets udvikling til f.eks. pædagogisk rådsmøde eller forældresamtaler.

Til arrangementer som forældrekafe eller forældremøder viser vi gerne digitalbilleder eller video ved hjælp af en projektor.

Tema 2   Barnets sociale kompetencer

Der er flere synsvinkler, der præger synet på den sociale udvikling. Det kan være af stor betydning at have en fælles kontekst, for at beskrive eller definere den sociale udvikling. I "guldguiden" bliver denne problemstilling uddybet. Citat: "Hvordan skal man afgøre, hvad det er for kompetencer, der er afgørende for, om børn klarer sig godt?"⁹ Dette spørgsmål bliver stillet til tre forskellige eksperter med forskelligt syn på udvikling af sociale kompetencer. Forfatterne kommer frem til, at der er uenighed blandt eksperterne. For vores fælles forståelse har vi valgt at arbejde ud fra Bente

---

⁹ Guldguiden side 90, linje 20-22

Jensens definition af sociale kompetencer, der er grundlæggende egenskaber for menneskers sameksistens. I sin artikel ”Sociale kompetence”, definerer Bente Jensen sociale kompetencer ud fra tre centrale aspekter. Empati, der bl.a. omfatter at kunne indleve sig i andre eller indleve sig i en situation. Tilknytning, der indebærer at kunne placere sig i forhold til andre i et socialt fællesskab/kontekst. Som tredje led i definitionen nævner hun socialhandlen, der henviser til den personlige side af kompetencen. Det er den mere praktiske side af den sociale kompetence, som viser hen til, om man kan handle hensigtsmæssigt i konkrete tilfælde.¹⁰

Forudsætningen for, at social kompetence udvikles er nære relationer, der er præget af tryghed. Her er det af afgørende vigtighed, at de voksne er deres position i forhold til barnets selvopfattelse bevidst. Citat: *”Børn er meget afhængige af de reaktioner, de får fra deres omsorgspersoner, for at kunne opbygge et billede af hvem de er, for at skabe sig selv, for deres egen selvagtelse.”*¹¹

Selve udviklingen af social kompetence sker i samspil med andre børn og voksne i sociale sammenhænge, såsom familien eller daginstitutionen. Udviklingen sker desuden i relation og samspil med andre børn, især i legen. Og i en anerkendende relation til betydningsfulde voksne, hvor forskningen af Berit Bae viser, at den måde de voksne forholder sig til børnenes initiativer og handlinger har indflydelse på udviklingen af sociale kompetencer.¹²

MÅL:

Børnene skal lære at løse konflikter på en god måde, og behandle andre med respekt.

Barnet skal have evnen og lyst til at knytte venskaber, samt en mulighed for at tilegne sig ord der er med til at understøtte dette.

Barnet skal lære at kunne begå sig i sociale sammenhænge og fællesskab. Børnene skal her opmuntres til at være aktive deltagere, der samarbejder og løser opgaver i fællesskab.

Børnene skal kunne trække grænser og respektere andres grænser.

METODE:

Vi vil støtte børnene i at etablere venskaber i og udenfor børnehaven, idet forældrene opmuntres til at understøtte venskaber udenfor børnehaven.

Vi hjælper børnene med at løse konflikter, når de ikke selv kan.

I vores pædagogiske praksis giver vi børnene rum til at lege alene og i mindre grupper. Derudover planlægger vi aktiviteter, der sigter på at styrke de sociale kompetencer hos det enkelte barn samtidigt med at skabe rum til sociale processer, der f.eks. kræver et samarbejde for at kunne opnå eller gennemføre aktiviteten.

¹⁰ Refereret til artiklen ”Social kompetence” af Bente Jensen.

¹¹ Bae, Berit, ”voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse”, side 7, spalte 2, linje 38-42

¹² Refereret til artiklen ”voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse” af Berit Bae

Vi holder samlinger (rundkreds) hvor der er plads til sang, leg, højtlesning og børnenes individuelle og fælles fortællinger, der bliver skabt gennem fælles oplevelser.

DOKUMENTATION/EVALUERING:

Pædagerne laver iagttagelser af børnenes leg, som bliver drøftet sammen med kollegaerne. Iagttagelserne er vigtige i forhold til dokumentation og synliggørelsen af barnets udvikling på de forskellige områder for at sikre en helhedsudvikling.

Evalueringen af målene foregår på den enkelte stue og pædagogisk rådsmøder, hvor der udveksles ideer til nye tiltag/aktiviteter eller forandringer, som kan underbygge målene.

Her arbejdes igen med børnenes mapper, der indeholder digitalbilleder, tegninger og små fortællinger af barnets oplevelser i børnehaven. Denne mappe dokumenterer barnets historie som individ i et fællesskab. Den har en individuel og fælles fortælling.

Tema 3

Sprog

Begrebet sprog indebærer mange ting. Sprog er f.eks. en del af vores kultur, som især de sydslesvigske institutioner formidler/er kendetegnet for vores sociale og kulturelle særpræg. Sprog kan ses som et system af tegn som anvendes til at udtrykke begreber, følelser, tanker og som skaber forbindelse til hinanden.

Sprogets mangfoldighed er stor. Der findes verbalt sprog, nonverbalt sprog (kropssprog og mimik), billedsprog, skriftsprog, tegnsprog osv. Barnet udtrykker sig mundtligt, kropsligt, gennem tegninger, leg og rollespil, musik, rim og remser og meget mere.

Sproget udvikles i samspil med andre børn og voksne. Den sproglige kompetences udvikling er dog betinget af forskellige faktorer. Medfødte muligheder for udvikling af sprog, social kompetence, personlig udvikling, kognitiv udvikling, kropslig udvikling og omgivelserne har alle sammen indflydelse på barnets sproglige udvikling. Udviklingen af sproget sker i en proces, hvor barnet og f.eks. de voksne er i dialog. De voksnes opgave er at sætte ord på barnets handlen og opdagelse af verdenen og brug af sproget. Derved udvikles ikke kun sproget, men også barnets selvopfattelse og identitet.

Den sproglige udvikling hos barnet er vigtigt for, at kunne skabe kontakt og kommunikere med andre, at kunne give udtryk for sine følelser, at forstå og være i samspil med sin omverden.

I vores børnehaver har vi desuden en særlig opgave i forhold til sproget. Vi er meget opmærksomme på barnets sprog og udvikling af det danske sprog, der i de fleste tilfælde ikke er hjemmesproget. Begrebsudvikling på andetsproget følger i bund og grund de samme mønstre som ved modersmålet. Forudsætningen for

begrebsdannelsen er, at barnet erkender/forstår, at ord symboliserer ting. I begyndelsen af barnets begrebsudvikling består begreberne af ord, der er tæt knyttet til barnets konkrete og sanselige erfaringer. Barnet lærer først navneord så verber og knytter senere tillægsord til. Barnets tilegnelse af ord hænger nøje sammen med sansning og konkrete erfaringer af omverdenen. Et godt sprogmiljø fremmer begrebsudviklingen. Dvs. at voksne sætter ord på barnets handlinger og hjælper barnet med at sprogliggøre erfaringer. Derved understøtter vi barnets forståelse af egne og andres følelser.¹³

MÅL:

Personalet vil efter evalueringen af sprogkompetencerne 2013 – 2015 gøre en ekstra indsats for, at børnene skal kunne bruge sproget som kommunikationsmiddel til at udtrykke følelser, ønsker, behov og hjælper dem til at løse konflikter. Derudover til at de kan gå i dialog og dermed øger deres generelle ordforråd, sprogforståelse og begrebsanvendelse.

Børnene skal have mulighed for og øve sig i at udtrykke sig på forskellig vis.

Vi giver børnene mulighed for at genkende og skrive deres eget navn og lære læseretningen. Vi vil vække børnenes interesse for bogstaver og tal samt skrift og talesproget.

Desuden har vores arbejde med sprog sit udgangspunkt i Skoleforeningens ”Mål for sprog og læsning”. Målene og værdierne i målsætningen skal implementeres i vores teoretiske og praktiske arbejde.

METODE:

De voksne skal være lyttende, spørgende og inspirerende overfor børnenes sprog. Derudover skal de voksne have et tydeligt verbalt- og kropssprog.

Det er vigtigt, at de voksne afkoder barnets signaler og sætter ord på handlinger, så børnene får lært f.eks. at kunne give verbal udtryk for følelser.

Siden 1. januar 2013 bliver børnene i alderen fra 3 – 5 år mindst 1 gang sprogvurderet ved hjælp af materialet TRAS (Tidlig registrering af sprogudvikling) og dertil supplerende materiale udarbejdet af Dansk Skoleforening i 2015.

Daglige aktiviteter som at høre historie, leg og spil, sang, ordkort (der udvikler barnets ordforråd), sætte ord på madpakkens indhold, rim og remser, ”På vej til første læsning”, sange i form af billeder (læseretning), arbejde i små grupper og gentagelser, skal være med til at stimulere og fremme børns sproglige udvikling.

Vi laver aktiviteter der indeholder øvelser til styrkelse af mundens motorik, såsom at puste, suge, råbe, hviske osv.

¹³ I udarbejdelsen af sprogets teoretiske baggrund støtter vi os hovedsagligt til to kilder. ”kommunikation og sprog” af Bente Sidenius og ”Pædagogisk læreplaner i dagtilbud – undervisningsmateriale” af Peter Mikkelsen med flere. Derudover sker udarbejdelsen med henblik på Dansk Skoleforeningens for Sydslesvig ”Mål for sprog og læsning”.

Børnene har egne bøger, lånte biblioteksbøger, som børnene må låne med hjem.

Ønskeøen og førskolebørn i Tarup Børnehave:

At den udvalgte gruppe af vores tosprogede børn, 4,5 - 7 år, bliver bedre til at udtale en række ord, får støtte til at udvikle flere ord, end de mestrer ved start i gruppen, og bliver bedre til at danne sætninger.

Rim og remser – og ”remsesange” á la ”Andersine, Anders And og Rip, Rap og Rup...”.

Fonologisk opmærksomhed ” På vej til første læsning”.

Aktive Eventyr og Filipin (didaktisk oplæsning)

Arbejder med billedkort fra bogen ” På vej til første læsning” (genkender billederne, når vi i januar måned starter med materialet).

Suppleret materialet med ”Gyserslottet” i Tarup børnehave.

Sætter ord på tal, talsymboler, mængder, figurer og overbegreber.

Vi vil lære børnene om begreber som ugedag, måneder, årstal og årstider.
børnenes fornavn, efternavn, adresse, telefonnumre.

Udvider ordforrådet på familien, som far, mor, tante, onkel, faster, moster, bedstefar, bedstemor, mormor, morfar, farmor og farfar, oldemor og oldefar.

Børnene får enten didaktisk oplæsning eller en historiefortælling dagligt, som børnene herefter gengiver med deres egne ord.

Vi lærer børnene ord for deres følelser, behov, ønsker og oplevelser.

Sætter ord på geografiske områder/dele og retninger, gade, kvarter, by, land, kontinent, flod, å, bæk, gade, vej, nord, øst, syd, vest, øppe, nede, højre, venstre, bagved, foran, midten osv.

Børnene får mapper, hvor de samler uddelt materiale, så de bliver motiveret til at tale om det indlærte med andre børn eller voksne.

Frøerne:

I vuggestuen er det enormt vigtigt at dagligdagen er genkendelig og forudsigelig. Aktiviteter er indbygget i den daglige struktur. De voksne sætter ord på deres handlinger for bl.a. at øge børnenes ordforråd. En gang om ugen har vi biblioteksdag, hvor børnene kan låne en bog med hjem. Vi læser små historier, rim og remser og

synger med børnene. Hertil og generelt i vuggestuens dagligdag bruger vi ”Babysign” til at forklare det sagte yderligere. Babysign er et kommunikationsredskab der gør det muligt at øge forståelsen mellem barn og voksen, idet barnet får et redskab til at udtrykke sig mere nøjagtigt/nuanceret. At bruge tegnene mindsker frustrationen over ikke at blive forstået. Vi opfordrer forældrene til også at integrere tegnene i deres hverdag.

Forældrene opmuntres til at læse for - og synge med børnene, bruge danske media, besøge det danske bibliotek i Flensborg og/eller bogbussen der besøger børnehaverne den 1. onsdag i måneden.

Troldene og de 3 – 4,5 årige børn i Tarup Børnehave:

Der arbejdes meget billedligt og konkret med det danske sprog. Vi læser dagligt historier, leger brætspil, synger i rundkredsen, benævner madpakkens indhold og tilbyder forskellige lege, der udvikler barnets mundmotorik.

DOKUMENTATION/EVALUERING:

Der laves skriftlige notater, som løbende dokumentation på børnenes udvikling.

Der er laves sprogvurderinger på det enkelte barn indenfor 2 – 5 års alderen. Hertil bruges materialet TRAS (Tidlig registrering af sprogudvikling)

Børnenes forskellige sprog dokumenteres gennem digitalbilleder, video, tegninger og andre ting de har lavet/fremstillet.

Børnenes sprogudvikling evalueres på personalemøder og i forældresamtaler i slutningen af februar.

Førskolebørnenes sprogudvikling dokumenteres desuden i deres arbejdsmappe med materialet ”På vej til første læring”.

Derudover evalueres udviklingen sammen med forældrene, skolelederen og kommende klasselærer efter gruppeøvelsen og aflevering af skemaet ”Samtaleark ved overgangen fra børnehave til skole”.

Tema 4   Krop og bevægelse

(Den kropslige dimension i læring/udvikling)

”Krop og bevægelse” er et meget komplekst emne, der ikke kan isoleres fra de andre lærings temaer. ”Krop og bevægelse” repræsenterer ikke kun sundhed, ernæring, fysisk aktivitet eller fin- og grovmotorikkens udvikling. Kroppen spiller også en rolle i forhold til barnets læring, kognition, den har betydning for barnets sociale samspil, identitets- og personlighedsdannelse.

Vi har valgt to citater, der understreger emnets kompleksitet og betydning i forhold til de andre temaer.

Som det fremstår i Skoleforeningens ”Mål for arbejdet med børns motoriske udvikling” har bevægelse en stor betydning for barnets fysiske og psykiske udvikling.

Citat: ”Gennem bevægelse

- opdager barnet sin omverden
- samler barnet erfaringer
- får barnet mangfoldige sociale erfaringer
- lærer barnet sig selv at kende, får herredømme over sine bevægelser, udvikler kropsbevidsthed og balance”¹⁴

Citat: ”Krop og bevægelse er et så bredt funktionsgrundlag i barnets liv, at vi ikke kan forholde os til barnets læring, udvikling og kompetence uden at reflektere kropsligheden med”¹⁵

Selvom kroppen spiller en væsentlig rolle i forhold til barnets udvikling, viser det sig, at børnene bevæger sig mindre og mindre. Derfor mener vi, at det er vigtigt at skabe rum til bevægelse i den pædagogiske praksis og øge opmærksomheden på børns motoriske udvikling.

MÅL:

Børnene skal erfare verdenen gennem kroppen i det fysiske og sociale miljø. Børnene skal udvikle lyst og glæde til at bruge kroppen og have mulighed for at udvikle deres grov- og finmotoriske kompetencer med udgangspunkt i deres udviklingsniveau.

Børnene skal tilegne sig viden om og indsigt i kroppens funktion, kostens indflydelse på kroppens funktion, duelighed og styrke og god hygiejne.

Børnene skal blive bevidste om deres krop, dens funktioner, kræfter og virkning /indflydelse på omverdenen. (kropsbevidsthed)

Desuden tager vi højde for Skoleforeningens overordnede målsætning i forhold til børns motoriske udvikling.

METODE:

Legepladsens, grupperummenes og motorikrummets indretning og udnyttelse af nærmiljøet giver plads til motoriske udfordringer og udvikling i børns leg og

¹⁴ Dansk Skoleforening for Sydslesvig, ”Overordnet målsætning for pædagogiske læreplaner”, side 10, linje6-10

¹⁵ Moser, Thomas og Herskind, Mia ”I BEGYNDELSEN ER BEVÆGELSEN – Krop og bevægelse i Dagtilbud” side 8, linje 5-7

dagligdag. Motorikrummet bruges til dagligt i tiden fra kl. 8:00 – 11:00 af enkelte børn/de forskellige grupper.

”Troldene”, ”Ønskeøen” og ”Frøerne” har en fast dag om ugen, hvor de går til gymnastik i Engelsby Centret.

Tarup Børnehave har for at få mere tid til gymnastik fået lavet en aftale om, at de må bruge ”Tarup Hus” og Jørgensby Skolens gymnastiksal. Derudover bruges sportspladsen fra forår til efterår. Til motorik har børnehaven et mindre ”tumlerum”, hvor børnene har mulighed at udfolde sig på skift og i mindre grupper.

Rytmik og motorik i sanglege, være på legepladsen, deltage i skolernes motionsløb/motionsdag, gåture og cykelture i nærmiljøet er med til at understøtte børns motoriske og kropslige udfoldelse.

Vi giver plads til sanseoplevelser, såsom at gå med bare tæer om sommeren, men også planlagte aktiviteter, der er med til at give børnene sanseoplevelser.

I forhold til børns kost og sundhed bestræber vi os på at være sunde inspirerende og aktive voksenmodeller.

DOKUMENTATION/EVALUERING:

Der laves skriftlige iagttagelser på barnet også ved hjælp af skemaet motorisk screening. Skriftligheden er med til at dokumentere vores praksis og børnenes udvikling.

Der dokumenteres derudover gennem digitalbilleder, videooptagelser, optræden/fremvisning, børns produkter og i børnenes egne mapper.

Tema 5   Naturen og naturfænomener

Naturen er et sted hvor børnene udfordres og stimuleres på mange områder. Børnene kan udfordres motorisk, de kan have fantasilege, sanseoplevelser eller øve sig i at holde koncentrationen. De kan lytte til naturens forskellige lyde f.eks. fuglesang. De kan lugte naturen. Børnene kan lære naturen at kende, for naturen er et fantastisk læringsrum på grund af dets mangfoldighed.

Allerede i barndommen grundlægges respekten for naturen. Flere undersøgelser peger på, at naturoplevelser i barndommen har betydning for, hvordan man som voksen ser på naturen.¹⁶

Derfor er det vigtigt at have en bevidsthed og holdning til naturen. De voksne er rollemodeller igennem deres handlinger og det har betydning for hvordan børnene

¹⁶ Refereret til artiklen fra ekspertgruppen ”Naturen og naturfænomener”

forholder sig i og til naturen. Ved at vise respekt og interesse for naturen og miljø i dagligdagen formidler de voksne et natursyn til børnene.

Naturfænomener gemmer sig mange steder i vores dagligdag. Alle processer i naturen er naturfænomener. Årstiderne, regn, vind, is eller solnedgangen, alle disse ting er processer i naturen, der kan vække stor interesse hos børnene, hvis de har voksne omkring sig, der er nysgerrige.

MÅL:

Barnet får kendskab til naturens kredsløb.

Barnet får førstehåndsoplevelser med naturens, dyr, planter, årstiderne og dens mange materialer.

Barnet har mulighed for at erfare naturen med alle sanser og opleve det som et rum til fysisk udfoldelse, leg og fantasi. Endvidere kan det udforske verdenen, ledsaget af en vidende og interesseret voksen, der formidler respekt for naturen og miljøet.

Børnene skal få kendskab til naturfænomener og gennem eksperimenter og leg vækkes interessen for naturvidenskab.

METODE:

Vi skal være nærværende, nysgerrige og aktive voksne, som finder glæde ved naturen, udnytter mulighederne i naturen og værner om miljøet.

De voksne udfordrer børnene og samtidigt gives der plads til at eksperimentere. Her bruges f.eks. vores forskellige eksperimentkasser, der forklarer og viser forskellige naturfænomener og som indeholder simple naturvidenskabelige eksperimenter.

Der ligger flere natur bøger fremme i institutionen, som børnene selv eller sammen med andre kan kigge i og som bruges til at identificere eller bestemme dyr og planter, som børnene bliver opmærksomme på.

Vi bruger naturen i nærmiljøet og institutionens legeplads. Vi taler om årstider, vejret, dyr og planter. Om sommeren tager vi til stranden. Om vinteren kælkes i snevej.

Ind i mellem planlægger personalet fælles udflugter på tværs af stuerne og husene.

Med jævne mellemrum planlægges et længere forløb i skoven og ved stranden på de forskellige årstider.

Vi taler med børnene om at spare på vand, papir og om at sortere affald (Naturens økosystem/kredsløb).

Engelsby Børnehave/Vuggestue planter f.eks. karse, tomater og andre ting i urtepotter, højbeder og Tarup Børnehave til dels i deres egen køkkenhave.

DOKUMENTATION/EVALUERING:

Digitalbilleder der viser, hvor vi har været, hvad vi har lavet og hvad vi har opdaget.

Skriftlig dokumentation i gruppernes dokumentationsbog, som danner grundlag til evaluering af aktiviteterne i basisgrupperne og på pædagogiske rådsmøder.

Fremstille plancher med naturmaterialer eller de ting man har oplevet i naturen, som hænger fremme til forældrene og børnene kan mindes aktiviteten. Dokumentationen motiverer til at tale om det oplevede.

Tema 6 Kulturelle udtryksformer og værdier

Ordet kultur indebærer mange ting, holdninger og definitioner. Alt efter hvor henne i hvilken videnskab kultur bruges eller defineres vil den tillægges en anden betydning. I hverdagens sprog sættes der ofte et lighedstegn mellem kultur og kunst.

I vores institutioner støtter vi os til en mere bred definition af ordet. Citat: *”Kort sagt er kultur det fælles menneskelige, der ikke kan reduceres til biologi. Det er en forædlingsproces på det materielle og åndelige område, der foregår i det enkeltes og samfundets liv. Det er kunsten, kreativiteten, omgangsformerne og de værdier, vaner, traditioner og antagelser, som vi deler med andre.”*¹⁷

Denne definition eller beskrivelse rummer den skabende/kreative side af kulturbegrebet, men også de normer og værdier i samfundet der knytter sig til begrebet. Sidst nævnte spiller en stor rolle i vores institution, der har til opgave at være sprog og kulturformidler. Citat: *”Børnene skal i samspil med voksne og andre børn lære den danske kultur at kende, møde dens normer og værdier og udvikle forståelse og glæde ved mangfoldige kulturelle frembringelser.”*¹⁸

Arbejdet med temaet ”Kulturelle udtryksformer og værdier” indeholder to dimensioner. Den æstetiske dimension, der beskæftiger sig med kunstneriske og kreative udtryk, fremstillinger og processer. Den anden dimension indebærer den etiske dimension, der handler om at formidle værdier, normer og menneskelige omgangsformer.

MÅL:

Børnene skal møde børnelitteratur, film, teater, musik og værksteder, hvor materialer og redskaber er til rådighed for barnet og den voksne.

Vi deltager i/arrangerer kulturelle arrangementer (f.eks. årsmøde, lanterneløb, julefest).

Vi vil organisere og tilbyde brede muligheder for, at barnet kan eksperimentere, lege og afprøve og danne sig selv i forhold til andre, i en mangfoldighed af kulturelle udtryksformer, for derigennem at lære sig selv og omverdenen at kende.

¹⁷ ”Pædagogisk læreplaner i dagtilbud – undervisningsmateriale” af Peter Mikkelsen med flere, side 83, linje 11-14.

¹⁸ Dansk Skoleforening for Sydslesvig, ”Overordnet målsætning for pædagogiske læreplaner”, side 14, linje 2-3.

Børnene skal have mulighed for samvær med voksne, der støtter dem i disse aktiviteter og som aktivt formidler kultur og viser den måde, mennesker bør behandle hinanden på.

Børn skal lære/få kendskab til dansk kultur igennem sange, fortællinger, forfattere, traditioner og højtider.

Børnene skal få kendskab til IT.

METODE:

Vi gør brug af de danske kulturelle tilbud i lokalområdet og Flensborg by. Vi går på biblioteket og låner biblioteksbøger ud i institutionen, går i teatret, besøger kirken, deltager i årsmødet og besøger hinanden og andre institutioner.

Børnene skal lære forskellige materialer og teknikker at kende til at udtrykke sig skabende med, såsom ler, forskellig maling, fjer, perler, træ, papir, karton osv.

Sammen med børnene forbereder og fejrer vi årets højtider og husets traditioner.

Afhængig af hvordan de tekniske muligheder er og om vi kan stille en computer eller lignende til rådighed, vil vi give de ældste børn (førskolebørn) mulighed for at arbejde med udvalgte spil, der er beregnet til børns læring.

DOKUMENTATION/EVALUERING:

Skriftlig dokumentation i dokumentationsbogen og i børnenes mapper med digitalbilleder.

Gennem udstilling af børnenes produkter og til pynt for børnehaven og optræden til forældrekafe.

Jævnligt lægges billeder, fra ”børnehavebørn” i børnenes ”tegne-mapper”, der f.eks. er med til at synliggøre barnets tegneudvikling.

Vuggestuen giver billederne med hjem samme dag.

Evalueringen foregår i grupperne og til personalemøderne, på baggrund af skriftlige notater/iagttagelser, børnenes mapper, dokumentationsbogen, og mapperne i forbindelse med børnenes førskolearbejde.

Børn med særlige behov

I vores institutioner er der en øget opmærksomhed på barnets trivsel og positive udvikling. Vores arbejde med børn er præget af ressource tænkning. Det er centralt i vores institutioner at se på barnets ressourcer frem for mangler. I visse tilfælde volder manglerne hos det enkelte barn dog så graverende problemer, at det vil have negativ indflydelse på barnets generelle udvikling. Disse børn kan have særlige behov, som forældrene eller institutionen ikke kan tilfredsstille. I forhold til denne

problemstilling arbejder vi tæt sammen med ”Pædagogisk Psykologisk Rådgivning” og Maren Wagenknecht fra ”Heilpädagogischer Dienst” og PPR-kontoret ved Dansk Skoleforening.

Børnemiljø

Vi ser et godt børnemiljø, som et sted, hvor børnene trives, udvikler sig, udfordres og lærer nyt. I et godt børnemiljø føler børnene sig trygge og der er rart at være. Sikkerhed og sundhed prioriteres højt af de voksne der styrer rammerne for børnemiljøet. Vi mener, at fællesskab og venskab er faktorer der har stor indflydelse på et godt børnemiljø. Ud fra spontane og organiserede fællesskaber er der mulighed for at lege, have det sjovt, danne venskaber eller bare være sammen med andre.

Børnemiljøvurderingen tager så vidt muligt udgangspunkt i børnenes opfattelse af stuen/afdelingen/institutionen og den hverdag de oplever. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, hvor børnenes oplevelser af dette inddrages i vurderingen. Vi må dermed forsøge at sætte os i børnenes sted, stille spørgsmål og lytte til deres oplevelser for at indhente direkte viden fra børnene.

MÅL:

At personalet får stillet fokus og er i dialog om at være aktivt i børnehøjde og have fokus på børnemiljøets 3 hovedpunkter: Det æstetiske, det psykiske og det fysiske.

”Det æstetiske, fysiske og psykiske børnemiljø i børnehaven (og vuggestuen) skal være i orden. Børn skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring. Arbejdet med børnemiljøet skal vurderes ud fra et børneperspektiv under hensyntagen til barnets alder og udvikling”¹⁹.

Vi vil danne rammer for at skabe trivsel og udvikling ved blandt andet at tage hensyn til børnenes alder og modenhed.

At tilbagemeldinger fra børn, forældre og andre tilknyttede personer angående børnemiljøet behandles på pædagogiske rådsmøder og afstemmes efter behov på samarbejdsrådsmøderne. Her vil arbejdet være, at fremme børnemiljøet og finde løsninger på eventuelle dilemmaer.

METODE/TILTAG:

At personalet har fokus på venskaber og mobning (psykiske børnemiljø)

At børnene møder anerkendende, nærværende og tilgængelige voksne (psykiske børnemiljø)

---

¹⁹ Fokus, din medlemsavis, 20. juni 2015

At institutionerne i forhold til midlerne, hvor det er muligt, vedligeholder deres afdelinger, så de fremstår indbydende – og at der tænkes i gode materialer, når der købes nyt. Til materialer der ikke kan dækkes af midler institutionerne har til rådighed sendes der ansøgninger til Dansk Skoleforening for Sydslesvig, fonde eller eventuelle sponsorer (fysiske -, psykiske - og æstetiske børnemiljø).

At legepladserne og indendørs lokalerne indrettes med udfordringer og små kroge (gemmesteder), hvor børnene har mulighed for at trække sig tilbage og for at have mulighed for at gå i dybden i deres leg. (fysiske børnemiljø)

At institutionerne indrettes og bruger det lokale nærmiljø så børnenes sanser inspireres, påvirkes og udvikles (æstetiske børnemiljø)

At personalet bruger forskellige metoder for at indhente direkte og indirekte viden om børnenes oplevelse af børnemiljøet. Direkte viden, om børnenes oplevelser, indhentes i individuelle –, gruppesamtaler (f.eks. morgensamling, rundkreds m.m.) og børneinterview²⁰. Indirekte viden, om børnenes oplevelser, indhentes ved hjælp af venskabsskema²¹, relationsskema²², rundgangsskema²³, personalets praksisfortællinger og observationer.

DOKUMENTATION/EVALUERING:

Stuernes logbog, stuernes daglige/regelmæssige opslag i institutionernes gange/garderober, børneinterview der dokumenteres skriftligt, skriftlig dokumentation af venskaber og relationer m.m. danner grundlag for dialog og handling på/efter pædagogiskrådsmøder og efter anledning på samarbejdsrådsmøderne.

Børnehavernes og vuggestuens dokumentation

Den pædagogiske praksis samt børnenes læring og udvikling kan dokumenteres på mange måder. Nedenfor vil vi præsentere og beskrive vores forskellige dokumentationsformer.

- a) **Børnenes mappe** er med til at fortælle og fastholde børnenes historie i børnehaven i form af digitalbilleder, tegninger og små fortællinger. Mappen er med til at dokumentere børnenes historie, som bliver en del af deres identitet. Mappen fortæller også det enkelte barns individuelle historie i et fællesskab. Børnene har mulighed for at kigge i mapperne, huske og genfortælle deres egne historier. Mor,

²⁰ Spørgeskema opstillet af dcum.dk og suppleret med individuelle spørgsmål til den enkelte institution/stue
²¹ ²¹ ²² Materiale fra dcum.dk

far og andre personer i omgivelserne er med til at vise barnet, at det bliver set og anerkendt. De er delagtige i børnenes historier. Barnet får opmærksomhed og anerkendelse. Børnehavebørnene har derudover en **tegne-mappe**, hvori der lægges tegninger og malerier fra børnene. Denne mappe synliggør f.eks. barnets tegneudvikling.

- b) **Dokumentationsbogen** der indeholder dokumentation af aktiviteter og det pædagogiske arbejde i form af skrift og billeder. Denne dokumentationsform er med til at sikre og synliggøre, at der arbejdes med de 6 læringstemaer. Derudover er den med til at dokumentere målene i vores pædagogiske læreplan.
- c) **Billedokumentation og udstilling af produkter** er en del af vores arbejde i institutionen. Det skal være med til at vise forældrene og andre interesserede, hvad vi laver i vores institution. Ikke alle børn er lige gode til at fortælle, hvad de har lavet i børnehaven eller vuggestuen. Her bruger vi f.eks. forældrekaften til at vise billeder fra forudgående måned/er og dets aktiviteter og projekter. På enkelte forsamlinger kører der i baggrunden billeder over en beamer og i gangen i Engelsby Børnehave har vi placeret et fjernsyn der kan vise digitale billeder. Derudover laver vi til enkelte projekter en planche, der fremvises ude på gangen på opslagstavlen. Andre gange laver vi små bøger der fortæller og viser hvad vi har lavet. Her har børnene mulighed for at sidde sammen med f.eks. forældrene eller andre voksne og kigge i disse bøger og fortælle ud fra billederne.
- d) **Dokumentation af barnets læring og udvikling** sker gennem:

Iagttagelser, der er så objektive som muligt

Handleplaner og evaluering af disse på f.eks. pr-møder

Samt forældresamtaler

Det er vigtigt, at der sættes fokus på barnets ressourcer og kompetencer samt udvikling, da det danner grundlaget for det pædagogiske arbejde med det enkelte barn. Det er vigtigt at dette positive syn på barnet genspejles og synliggøres i den skriftlige dokumentation, fordi det danner grundlaget for procesorienteret handlen.

Hvorfor er en løbende skriftlig dokumentation på barnets udvikling og læring så vigtig?

Den pædagogiske praksis samt børnenes læring og udvikling kan dokumenteres på mange måder. Vi vælger at arbejde med den beskrivende og fortællende dokumentationsform. Denne form for dokumentation levner plads til nuancer, detaljer og unikhed, det særlige ved barnet, det positive ved barnet og individuelle problemstillinger samt udarbejdelsen af et læringsklima der tager hensyn til det enkelte barns udvikling. Gennem observationer bliver der synliggjort, hvilke temaer og udfordringer er af afgørende betydning for barnets udvikling. Denne udvikling er så forskellig, nuanceret og individuel, at det er umuligt udelukkende at vurdere og

måle barnets udvikling via et afkrydsningskema: kan – kan ikke. Sådanne skemaer fører til at vurdere barnet, dets kompetencer og udvikling uden differenceret refleksion, der ikke skal underbygges eller nødvendiggør en faglig/teoretisk dokumentation eller argumentation. De kan være deficit orienterede. Det er på forhånd let kendeligt, hvad barnet ikke kan. Derfor er det så vigtigt at sætte fokus på barnets ressourcer og kompetencer i den beskrivende dokumentation. Det er dog ikke muligt at undgå at formulere/erkende barnets problemer, svagheder eller dysfunktioner, for så at kunne initiere eller igangsætte udviklingsfremmende aktiviteter og handleplaner. Det retfærdiggør dog ikke, at alle børn belyses under dette begrænsende aspekt.

Klageprocedure

Overordnet:

Dansk Skoleforening e.V.: Klageprocedure/"Beschwerdemangement"

se: <http://www.skoleforeningen.org/media/47227/paedagogiske-laereplaner.pdf>

Institutionerne:

Klager og henvisninger fra forældre:

Institutionerne Engelsby Børnehave og Tarup Børnehave står åbent overfor tilbagemeldinger fra hjemmene; alle medarbejdere møder kritik og henvisninger anerkendende og ser tilbagemeldinger som mulighed til en positivudvikling af daginstitutionerne.

Tilbagemeldinger bearbejdes på personalets pædagogiske rådsmøder og efter behov på institutionernes Samarbejdsrådsmøder for at lære af dem og finde løsninger på tiltag til forbedringer af institutionernes virke. Vi uddeler ved optagelse af børnene oplysnings- og spørgeskema, som bidrager til en effektiv og god optagelsesfase. I forældresamtaler 4 uger og 3 måneder efter optagelsen, årlige forældresamtaler vedrørende børnenes udvikling og på institutionernes forældreftenener er der regelmæssigt mulighed for udveksling af institutionernes og forældrenes holdninger og erfaringer. Som forældre har I altid mulighed for en samtale med de/n enkelte medarbejder/e på stuen, stuens ansvarlige pædagog, afdelingslederen eller ledelsen af institutionen. Er henvisningen/klagen af større karakter, aftales der en tid til samtalen. Derudover har I mulighed for at henvende jer til forældrerepræsentanterne af institutionernes Samarbejdsråd og til daginstitutionernes hovedorganisation Dansk Skoleforening e.V.

Engelsby- og Tarup Børnehave har i forhold til henvisninger og kritik af individuel og større omfang udarbejdet et struktureret koncept, hvordan disse ønskes bearbejdet for at finde frem til fællesnævnerne, -løsninger og eventuelle tiltag/forandringer der skal sættes i gang:

Samtalen finder sted i rolige omgivelser og samtaleparter møder hinanden med respekt og anerkendelse.

Der sørges for en god mulighed for samtalsituation, for at vi kan lytte til hinandens syn på sagen.

I samtalen findes der frem til fælles løsninger, alternativer og der fastlægges en tidsperiode, hvornår disse skal/kan være omsat.

Der aftales et opfølgingsmøde for at evaluere på forandringer og yderligere tiltag der er sat i gang eller blev gennemført. Skulle der ud fra evalueringen være behov for tiltag/forandringer arbejdes der videre på sagen/situationen og deltagerne finder frem til, hvilke tiltag der er nødvendige fremover for at nå frem til et tilfredsstillende resultat.

Klager og henvisninger fra børn:

For at tilgodese og behandle klager fra børnene mener vi, at medarbejderne og ledelsen skal møde børnene anerkendende, være lyttende, observerende, give børnene mulighed og understøtte dem, hvis det er nødvendigt, i udtalelse af deres utilfredshed og klager.

For at skabe forandringer i forhold til henvisninger og klager fra børnene, bruges der i institutionerne analyse-, observeringsskema og til de ældste børn spørgeskema for at tilgodese indirekte klager.

Direkte udtalte klager på børnemøder eller i en konkret situation behandles oftest på mødet eller i den konkrete situation med de involverede parter. Henvisninger og klager af større omfang, der vedrør hele gruppen eller institutionen, tages op på personalets stuemøder og pædagogiske rådmøder. Målet med samtalerne vil altid være at konkretisere henvisningen/klagen og finde frem til hvad kan den enkelte, gruppen og andre involverede parter bidrage med, for at skabe en positiv forandring i forhold til fremførte henvisning/klage.

Traditioner

Familiearrangementer:

Efter interesse, antallet af deltagere og årstiden bliver der indimellem afholdt familiearrangementer. ”Forældrekafe”, ”Klippe og klistereftermiddage”, ”Grilleftermiddag” m.m.

Fastelavn:

Vi holder fastelavn i institutionen fastelavnsmandag om formiddagen, børn og personale. De fleste børn er klædt ud hjemmefra, andre får måske en hat på eller noget af vores udklædningstøj. Så slår vi "katten af tønden" - vi bruger to tønder, én til de største børn og én til de mindste børn. Tønden til de mindste børn er lavet af

pap, således, at børnene har en chance for at slå den itu. Inde i tønden har vi gemt mandariner, små rosinpakker eller lignende. Dette spiser vi siddende på gulvet. Så synger vi nogle sange, som vi har øvet os på i tiden op til fastelavn, det kan være: "Fastelavn er mit navn" og "Kan du gætte, hvem jeg er" samt flere andre. Alt i alt er det meget hyggeligt for både børn og voksne. Børnehaven har enkelte gange skiftet rundt på rækkefølgen. Først sunget, leget forskellige spil og så slået katten af tønden.

I februar 2013 holdt vi en fælles fastelavnsfest for børnehavebørnene i Tarup og Engelsby. Selve festen fandt sted i hallen i Engelsby Centret, hvorefter der var fælles spisning i Engelsby Børnehave og Tarup Børnehave

I 2014 blev fastelavnsfesten holdt på tværs af institutionerne og i 2015 holdt institutionerne fastelavn på stuerne.

Påske:

Påskearrangement for børnene: Hvis vejret tillader det, finder vi nogle påskeæg rundt omkring i "Bürgerpark" og på sportspladsen i Tarup (Engelsby Børnehave har også fundet dem på legepladsen eller i institutionen), som påskeharen har gemt. Det sker kontinuerlig på turen eller legepladsen, at der er børn der påstår, at de har set påskeharen ☺. Derefter holder vi fælles frokost, hvor vi hygger os med æggemadder, plantet karse og synger sangen om påskeharen.

Årsmøde:

I forbindelse med det Danske Mindretals Årsmøde deltager institutionen, hver 3. År på friluftsmødet i idrætsparken og hvert år i distrikt årsmødet i den østlige bydel, henholdsvis Jens Jessen Skolen, Engelsby Centret eller Jørgensby Skolen. I året 2013 deltog børnene, der ikke var med på koloniopholdet, i årsmødet på Engelsby Centret og på friluftsmøde i idrætsparken, med Professor ABC.

I året 2016 er det igen børnehaverne der står for underholdningen på friluftsmødet

Koloniophold:

Institutionerne tager kontinuerligt, på et tidspunkt op til sommerferien eller efter sommerferien, med en gruppe, på tværs af stuerne eller institutionerne, på et 5 - 8 dags koloniophold i Hjerpsted, der ejes af Dansk Skoleforening. De sidste koloniophold fandt sted:

07.06.2013 – 14.06.2013	40 børn fra Engelsby- og Tarup Børnehave
20.06.2014 – 27.06.2014	10 børn fra stuerne "Frøerne"/"Troldene"
11.08.2014 – 15.08.2014	20 børn fra stuerne "Troldene"/"Ønskeøen"
18.05.2015 - 12.05.2015	10 børn fra Tarup Børnehave
17.08.2015 – 21.08.2015	21 børn fra "Troldene"/"Tarup Børnehave"/"Ønskeøen"

Sommerfest/ Udflugt:

Sommerfest med hygge, sminkning, bål, rutsjebane og andre børneaktiviteter på legepladsen - for forældre, børn, søskende, bedsteforældre og venner. I august 2013 Afholdt i Tarup på sportspladsen bagved børnehaven, med følgende emner:

2011 Cirkus, 2012 Middelalderfest, 2013 De fem sanser, 2014 Familieolympiade

Andre år har børnehavens Samarbejdsråd arrangeret familieudflugter, der har fundet sted i juni, juli eller august måned. I juli 2015 tog vi til "Barfußpark" med 135 personer

Lanterne:

Hvert år, efter uret bliver stillet tilbage fra sommertid til normal tid, arrangerer institutionernes (børnehavernes/vuggestuens) Samarbejdsråd et lanterneløb. Vi mødes i institutionen til fælles spisning (f.eks. græskarsuppe eller pølser og brød, laver snobrød og får saft, vand eller kakao til). Herefter finder børnene deres egne, i institutionen byggede, lanterner. Børn, forældre, bedsteforældre, venner og personale stiller op på legepladsen og holder en fælles "generalprøve", idet vi synger de forskellige lanternesange. Ca. kl. 18:45 bliver vi hentet af en politibetjent fra den lokale politistation, der guider os på vores rute gennem kvarteret, mens vi synger de indøvede lanternesange.

Den 1. november 2012 deltog børnehaverne i en fælles lanternefest sammen med SSF, Engelsby Fritidshjem og børnehaverne Engelsby- og Tarup Børnehave. I årene 2013 - 2015 ønskede forældrene ikke at deltage i en fælles lanternefest, men at afholde lanternefest i den lokale børnehave.

Jul:

Hele december måned er noget særligt i vores institution.

Hver formiddag inden vi spiser, holder vi en særlig "jule-samling" i vores spisegrupper, hvor vi får besøg af nisserne, som gerne har en lille overraskelse til os. Det kan være en pebernød, en lille chokolade nissemand eller lignende.

Vi synger julesange, vi laver julepynt, og vi forbereder også en lille overraskelse til børnenes forældre, som bliver pakket fint ind til dem.

Vores julefest bliver holdt en dag sidst i december, hvor børn og personale synger julesange og danser om juletræet. Under arrangementet kommer Julemanden med gaver.

Børnehaverne har tidligere år også holdt større julefester, sammen med SSF, Engelsby Fritidshjem og Kirken på Engelsby Centret.

Dagen efter har Engelsby Børnehave den tradition, at institutionen holder julefrokost med børnene, og at børn og personale danser rundt om juletræet en gang mere, mens vi synger og venter på at holde juleferie.

Enkelte børn og voksne underholder gerne ved SSF's julefester eller julefester i ældregruppen. Ligeledes kommer børn og forældre ofte til at synge til et arrangement i børnehaven/vuggestuen

Tarup Børnehave har i året 2014 været henne og optræde i den "nye" vuggestue, Ringvejens vuggestue.

Julegudstjeneste:

Tarup Børnehave deltager med andre børnehaver, den 11. december 2015, i den årlige julegudstjeneste i Skt. Hans Kirke. Engelsby Børnehave holder julegudstjeneste i institutionen, med præsten Ea Dal fra Skt. Hans Kirke, den 17. december 2015.

Børnefødselsdage:

Vi holder det enkelte barns fødselsdag, når barnet ønsker dette. Dette kan ske på samme dag eller lige efter. Vi markerer denne særlige dag ved at hejse flaget og synger fødselsdagssange for barnet. Gruppen barnet er knyttet til, giver en lille opmærksomhed (gave) og lader barnet være med til at bestemme, hvordan forløbet under festen skal være og i hvilket omfang (på gruppebasis eller med alle institutionens børn).

Teaterforestillinger:

Børnehaverne besøger gerne teaterforestillinger der ofte bliver udbudt af Sydslesvigsk Forening eller Dansk Central Bibliotek.

Tur ud af huset:

Børnene tilknyttet "Frøerne", "Troldeungerne" og "Ønskeøen" har faste dage, hvor de går tur.

"Frøerne" går tur om torsdagen. Til tider er turene arrangeret i fællesskab med "Troldene".

"Troldene" går generelt ud af huset om mandagen, hvor de også har mulighed for at benytte sig af en hytte/skurvogn ude i skoven, der ejes af en tysk nabo børnehave.

"Øbørnene" har valgt fredagen som gå tur dag.

Planlagte datoer, arrangementer og foranstaltninger 2015 - 2017

Årsplan: 2015 hænger på opslagstaven og kan findes under www.skoleforeningen.org (Daginstitutioner, Engelsby- og Tarup Børnehave)

Årsplan: 2016 udkommer i starten af jan. 2016

Set og Godkendt:

Samarbejdsrådsformand:

Engelsby Børnehave

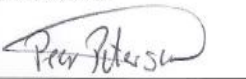
Mette Lorenzen

Forældrepræsentant:

Engelsby Børnehave

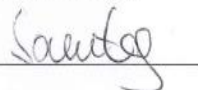
Peer Petersen

Forældrepræsentant:

Engelsby Børnehave

Therese Sonntag

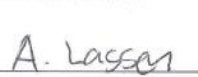
Afdelingsleder i Engelsby

Jette Dethlefsen

Repræsentant for medhj. i Engelsby

Annedore Lassen

Samarbejdsrådsformand:

Tarup Børnehave

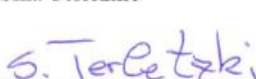
Sandie Kählig

Forældrepræsentant

Tarup Børnehave

Sina Terlezkie

Forældrepræsentant:

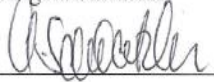
Tarup Børnehave

Annika Mahmood

Afdelingsleder i Tarup

Angela Sawatzki

Repræsentant for medhj. i Tarup

Ursula Vollertsen

Daginstitutionsleder:

Torsten Schönhoff

